

reconsideration, but it is never based on denial. The more negative and critical information surrounds a human and is inserted into a man's head, the less is possibility that good, beauty, mercy and sympathy have a chance to come into social life.

To conclude, revival, spiritual and religious mentality manifestation improvement, as well as multi-dimensional process of Ukraine spiritual rebirth should not be based on critics, disgrace and denial of passed periods of spiritual wreckage. Instead, they should be grounded on passed spiritual lessons reconsideration for the sake of humanistic and spiritual national mentality core enrichment in the name of real rebirth of Ukraine and its decent place occupation in the world history of humanity. However, humanity is known to choose THE STRONGEST ONES.

Шевель Анжеліка

*кандидат філософських наук, доцент,
завідувач кафедри філософії
Сумського національного аграрного університету*

УНІВЕРСАЛІЗМ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Універсалізм культури, представляючи собою одне з традиційних наукових понять, використовується в культурології, філософії, соціології, філософії культури перш за все при аналізі процесів культурної динаміки. На рубежі XX-XXI століть на тлі глобалізації їх дослідження набуло особливої гостроти, будучи представлено різноманітними підходами. Опрацьовуються різноманітні сценарії: від формування гомогенної, єдиної для всіх глобальної культури до непримиренного «зіткнення цивілізацій» (С. Гантінгтон), які намагаються відстояти кожна свою унікальність. Проте при самих різних тлумаченнях глобалізації, якими рясніють сучасна наука, філософія, буденна свідомість, головним її змістом бачиться посилення інтеграції світової спільноти, процес, що охопив не тільки політику, економіку, а й культуру. Фактично народжується нова парадигма глобальних відносин, яка спирається на діалог культур. Інтеграція культур, заснована на толерантності, взаємній повазі, готовності до співпраці, є найважливішою умовою створення багатопольярної моделі світового устрою. Вона сприяє збагаченню людей в духовному, інтелектуальному, емоційному аспектах; вона допомагає досягти потепління у відносинах між державами, а значить, зробити світ менш конфліктним. Саме під її впливом знову актуалізувалися

уявлення про людство у єдиному вигляді, ідеї синтезу локальних культур, які завжди розглядалися як характерні для універсалістської традиції.

В умовах глобалізації нормою життя стає перехресна взаємодія різних цивілізацій, культурне розмаїття, еклектичне поєднання стилів і смаків. Це може, з одного боку, розширити культурні обрії національного суспільства, посилити його дієздатність, збагатити палітру фарб буття, а з іншого – підірвати його життєві сили, зумовити моральний занепад і деградацію. Подальша глобалізація сучасного світу дедалі більше загострює проблему збереження культурної самобутності окремих етнічних спільнот, перспектив із національно-культурною ідентичністю [3, с. 23].

Суперечність універсальних глобальних цінностей і вимог на місцях зберегти свою самобутність становить зміст і визначає напрям соціальних змін в сучасному глобалізованому світі. Цю суперечність можна визначити як зіткнення ідентичностей. М. Козловець стверджує, що національна культура як важливий чинник формування української національної ідентичності потребує підвищення свого соціального й державного статусу. Українське суспільство за підтримки держави шляхом модернізації культурного життя має розвивати й продукувати власні цінності, символи та смисли, творити єдиний соціокультурний, гуманітарний простір нації, у якому українці могли б осмислювати себе, свою країну й навколишній світ. Майбутнє Україні в контексті глобалізаційних процесів буде стимулюватися й визначатися, насамперед, такими чинниками, як: а) збереження її культурного архетипу й статусу в єдності із формуванням нової національно-політичної ідентичності й ментальності; б) всебічна підтримка культури, науки, освіти; в) творення високих зразків сучасної української високої (елітарної) культури; г) повноцінна інтеграція національної культури до світового культурного простору; ґ) здатність та готовність України при розв'язанні своїх локальних, національних проблем, адекватно відповідати на виклики глобалізації [2, с. 20].

Українська культура поєднувала в собі і могутні чинники власної творчості (самореалізації), і найвищі надбання світових цивілізацій різних епох та континентів.

Свідчення тому – і державно-політичне, суспільне та соціально-економічне, військове будівництво: і держава Кия та Аскольда, і Київська Русь були державами з добре розвиненою управлінською структурою (поєднуючою монархічно-демократичні принципи та інституції). Вона мала досконалу систему внутрішнього соціально-економічного й господарсько-виробничого розвитку: збалансоване співвідношення між містом і селом, різними суспільними верствами та між владою, цивільними й військовими структурами і конфесіями. Київська держава мала наймогутнішу військову силу, і не лише сухопутну, а й морську, яка не могла обійтися без флоту та наукових знань і яка змушувала рахуватися з собою навіть найсильніші

держави світу. Вражаючого розмаху набуло тоді містобудування, і природно, що іноземців вражав величчю, духовно-мистецькими спорудами не лише Київ, а й Чернігів, Новгород, Львів.

Не тільки досконалістю, а й грандіозністю вражали фортеці та військово-оборонні споруди (тисячокілометрові «Змієві вали»).

Київська Русь була однією із наймогутніших і найрозвиненіших держав світу, що зумовлювалося й вагою цієї держави, й активною, широкомасштабною зовнішньою політикою, спрямованою і на зміцнення свого становища та престижу (походи й угоди князів Кия, Аскольда, Олега, Святослава, Ольги, Володимира Великого, Ярослава Мудрого, Володимира Мономаха, Романа, Данила Галицького), і на міжнародну взаємодію в найрізноманітніших сферах: політичній, торгово-економічній, релігійній, культурно-освітній, навіть династичній – представники великокнязівських родів відігравали активну роль в державному житті Англії й Франції, Німеччини, Польщі й Угорщини, Візантії, країн Скандинавії, при тому – навіть на перших ролях (як дочка Ярослава Мудрого Анна, що фактично була королевою Франції). Усе те трималося на міцному фундаменті.

Особливо важливу роль у культурному процесі відіграли розвиток освіти й науки, церковної справи, літератури й мистецтва, все інтенсивніші зв'язки із зарубіжними країнами, вміле використання й чужинського досвіду.

Зрозуміло, що важливим стимулятором у цьому процесі стало християнство: з ним інтенсифікувалися міжнародні зв'язки, зокрема з Грецією, Римом, Візантією, а звідти пішли не тільки купецькі товари, а й книги. Київська Русь стала знайомитися з джерелами освіти, науки, мистецтва, у тому числі – з питань державного життя, релігії й церкви, від Греків пішли творіння філософії та словесності (Платона, Аристотеля, Есхіла, Гомера), з Візантії, Болгарії, від арабів – твори християнсько-педагогічного змісту, різного роду календарі, «шестидневи» природничо-наукового циклу.

У цьому зв'язку історію вітчизняної культури нерідко розпочинають зарубіжними джерелами (наприклад: історію української словесності розділом «перекладна література»), немовби найвищі зразки творчості могли проростати й знаходити відгомін у суспільстві невідповідного власного рівня розвитку, або що не тільки алфавіт а й мову могли створити чужинці (як-то говориться про Кирила й Мефодія) з власної ініціативи. Та відомо: великі греки, як засвідчує літописець, були запрошені киянами не для творення грамоти, а для допомоги в перекладі «божественных книг», що існували всіма мовами, крім киево-руської [3, с. 468].

Отже, культура є мірою розвитку й окремих людей, і суспільства, держави, а міра прогресу визначається мірою розвитку людської сутності, як і тип народу, держави – типом людини. Україна – не тільки частка

вселюдства і всесвіту. Вона – його серцевина за самим геополітичним розташуванням і характером розвитку культури. Тому природно, що саме українство в ХХІ ст. ставить питання: як людство може прийти до своєї мети, ідеалу? А також цілком закономірно, що приходить до розуміння культури як синтезу почуттів і думок, теорії й практики, релігії, філософії, мистецтва, освіти й науки, державно-політичної діяльності в інтересах людини – нації – вселюдства.

Сьогодні в умовах, що змінюються основа виживання людства все частіше співвідноситься зі збереженням культурного різноманіття. Питання ставиться таким чином, що тільки воно зможе сприяти в майбутньому подальшому існуванню виду *homo sapiens*, оскільки зараз невідомо, які саме з культур виявляться найбільш життєздатними для виконання цього завдання. Україна не може залишитися осторонь від розв'язання цього завдання. Причому питання культурного різноманіття має значення як проблема не тільки зовнішньої політики, а й внутрішньої.

Література

1. Козловець, М.А. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації. Житомир, Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. 558 с.
2. Кононенко, П.П. Українознавство: Підручник для вищих навчальних закладів. Київ, Міленіум, 2006. 872 с.
3. Людина і культура в умовах глобалізації. Київ, ПАРАПАН, 2003. 400 с.